

APUA JA TUKEA PERHE-JA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. MITÄ PERHEVÄKIVALTA ON?	6
2.1. Yleistä.....	6
2.2. Väkivallan muodot.....	6
2.2.1. Fyysinen väkivalta.....	6
2.2.2. Henkinen väkivalta.....	7
2.2.3. Seksuaalinen väkivalta.....	7
2.2.4. Taloudellinen väkivalta.....	7
2.2.5. Uskonnollinen väkivalta.....	7
2.2.6. Kaltoinkohtelu tai laiminlyönti.....	7
2.3. Väkivallan kohde.....	7
2.3.1. Naisiin kohdistuva väkivalta.....	7
2.3.2. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta.....	7
2.3.3. Miehiin kohdistuva väkivalta.....	7
2.3.4. Ikäihmisiin kohdistuva väkivalta.....	7
2.3.5. Vammaisiin kohdistuva väkivalta.....	7
3. VÄKIVALTAAN PUUTTUMINEN	8
3.1. Lähisuhdeväkivallasta kysytään vastaanotolla.....	8
3.2. Varmistetaan turvallisuus.....	10
3.3. Ohjeet ja seuranta.....	11
4. VÄKIVALLAN SEURAUKSIA	13
5. PERHEVÄKIVALTA KOHTAAVIA TAHOJA VAASASSA	15
5.1. Vaasan sosiaali- ja terveystoimi.....	15
5.2. Pohjanmaan turvakoti.....	16
5.3. Avokki.....	16
5.4. Vaasan suomalainen ja ruotsalainen seurakunta.....	16
5.5. Rikosuhripäivystys.....	16
5.6. Poliisi 16.....	17
5.7. Pohjanmaan sovittelutoimisto.....	17
5.8. Länsi-Suomen syyttäjääalue.....	17
5.9. Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan oikeusaputoimisto.....	17
5.10. Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimisto.....	17
6. LAINSÄÄDÄNTÖ	18
6.1. Rikoslaki.....	18
6.2. Sosiaalihuoltolaki.....	19
6.3. Lastensuojelulaki.....	19
6.4. Laki lähestymiskiellosta.....	19
6.5. Sovittelu.....	20
6.6. Turvakotilaki.....	20
6.7. Euroopan Neuvoston yleissopimus.....	20
6.8. Istanbulin sopimus.....	20
7. VIRANOMAISYHTEISTYÖ	21

LIITTEET

LÄHDELUETTELO

1. JOHDANTO

Kaupunginjohtaja nimeää perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi työskentelevän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on seurata valtakunnallisia suosituksia ja edistää paikallista toimintaa Vaasassa. Työryhmä tekee esityksiä ja aloitteita lähisuhdeväkivallan vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Sen tavoitteena on parantaa kaikkien toimijoiden, sekä julkisten että kolmannen sektorin, yhteistyötä. Työryhmä tiedottaa koulutuksista sekä päivittää toimintamallin: Apua ja tukea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan Vaasassa.

Nykyinen työryhmä aloitti toimintansa vuonna 2018, kun THL pilotoi verkkokoulutustaan perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ammattihenkilöille. Työryhmä jatkoi kokoontumistaan ja päivitti Vaasan toimintamallin, joka julkaistaan Vaasan kaupungin internet-sivuilla, koska toimintamallissa on hyödyllistä tietoa ammattihenkilöille, väkivallan uhreille sekä sen tekijöille. Toimintamallista löytyvät vaasalaiset auttajatahot. Tämä toimintamalli on myös osa Vaasan kaupungin 2020 - 2021 turvallisuussuunnitelmaa. Toimintamallin avulla toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa oleva ”Lähisuhdeväkivallan

vähentäminen” -toimenpidekortti, joka pohjautuu turvallisuussuunnittelun kansallisiin linjauksiin 2019.

Tutkimustulosten mukaan lasten vanhemmista kolmasosa käyttää Suomessa jotain kuritusväkivallan muotoa lastenkasvatuksessa. Kouluterveyskyselyn (2017) mukaan osa lapsista ja nuorista kokee vanhempiensa taholta heihin kohdistuvaa väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa kuten lyömisellä uhkaamista tai haukkumista ja nimittelyä tai esineiden heittelyä ja potkimista ilmoitti peruskoulun 4.-5. luokkalaisista kokeneensa yhteensä 13 prosenttia, 8.-9. luokkalaisista neljäsosa, lukiolaisista vajaa kolmasosa ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoista vajaa viidesosa. Ruumiillinen väkivalta kasvatuksessa on selvästi harvinaisempaa. Ravistelemista tai tönmistä väkivaltaisesti, tukistamista, luunappia tai avokämmentä lyömistä, nyrkillä tai esineellä lyömistä tai potkaisemista oli kokenut 4-6 prosenttia Kouluterveyskyselyyn (2017) vastanneista lapsista ja nuorista. Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan Vaasassa 8-9- luokkalaisista tytöistä oli 9.3% ja pojista 7,3% oli kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa.

Työryhmän jäseninä ovat toimineet:

Eija Kamppila, Rikosseuraamuslaitos
Katri Kuusela, Terveyspalvelut
Maria Lindvall, Lapsi- ja perhesosiaalityö
Nora Muotio, Pohjanmaan Sovittelutoimisto
Miia Prepula, Terveyspalvelut
Eija Seppelin, Aikuissosiaalityö
Sari Somppi, Rikosuhripäivystys
Maria Arvila, Terveyspalvelut

Päivi Karppi, Terveyspalvelut
Karoliina Kurssi, Aikuissosiaalityö
Mika Linden, Pohjanmaan Turvakoti
Sirpa Manninen, Terveyspalvelut
Emmi Saarinen, Pohjanmaan Sovittelutoimisto
Päivi Somero, Terveyspalvelut
Laura Haakana, Aikuissosiaalityö
Gun Grangård, Terveyspalvelut

Vaasassa 31.8.2020

2. MITÄ PERHEVÄKIVALTA ON?

2.1. Yleistä

Väkivalta: Väkivallalla tarkoitetaan tekoa, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa teon kohteelle ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan lukien tällaisilla teoilla uhkaaminen, pakottaminen tai mielivaltainen vapautenriisto.

Perheväkivallalla tarkoitetaan laajasti käsittäen perheessä ja muissa sukulaisuus- ja tuttavuussuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Yleisimmin sitä tapahtuu parisuhteessa, mutta väkivaltaa ilmenee myös lasten ja vanhempien välillä. Väki­valta määritellään toisen ihmisen tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallitsemiseksi käyttämällä sanallisia tai sanattomia tekoja tai molempia tapoja, jotka loukkaavat ihmisen fyysistä, psyykkistä ja/tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta.

Väki­valta on käyttäytymistä, jonka avulla herätetään pelon sekä uhan tunteita ja näin saavutetaan valtaa toisen elämässä. Se on myös toisen ihmisen tunteiden, ajatusten ja tekojen kontrollointia.

Lähisuhde- ja perheväkivalta voi aiheuttaa fyysisen tai psyykkisen vamman, kehityksen häiriytymisen,

perustarpeiden tyydyttämättä jättämisen tai jopa kuoleman. Kun lapsi altistuu väkivallalle, se on yhtä haavoittavaa kuin itse väkivallan kohteena oleminen.

2.2. Väki­vallan muodot

Perheväkivallan muotoja ovat mm. fyysinen, psyykinen, seksuaalinen sekä taloudellinen väki­valta. Muita väki­vallan muotoja ovat esimerkiksi uskonnollinen ja kulttuurinen väki­valta, hoidon ja huolenpidon laiminlyönti sekä syrjintä.

Väki­vallalle altistuminen tarkoittaa väki­vallan näkemistä tai kuulemistä. Altistuminen merkitsee pelosta elämistä ja väki­vallan seurauksille altistumista.

2.2.1. Fyysinen väki­valta

Fyysinen väki­valta voi olla esim. tönimistä, lyömistä, potkimista, tukistamista, pään hakkaamista, raapimista, repimistä, ravistelua tai ampuma- tai teräaseen käyttämistä.

2.2.2. Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta tarkoittaa toisen alistamista, arvostelua, nimittelyä, halveksuntaa, kontrollointia, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittamista, voimasta mustasukkaisuutta, eristämistä, tavaroiden hajottamista, kotieläinten haavoittamista tai itsemurhalla uhkaamista.

2.2.3. Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta sisältää esim.: raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalinen halventaminen, pornografiaan pakottaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen tai seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen.

2.2.4. Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta merkitsee esimerkiksi itsenäisen rahankäytön estämistä, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estämistä tai pakottamista omien rahojen antamiseen toisen käyttöön.

2.2.5. Uskonnollinen väkivalta

Kulttuurinen tai uskonnollinen väkivalta tarkoittaa esimerkiksi uskonnolliseen vakaumukseen pakottamista, väkivallalla uhkaamista tai sen käyttämistä uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu.

2.2.6. Kaltoinkohtelu tai laiminlyönti

Kaltoinkohtelulla tai laiminlyönnillä tarkoitetaan esimerkiksi lapsen, vanhuksen tai vammaisen henkilön jättämistä vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen; toisen ihmisen vahingoittamista lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla.

2.3. Väkivallan kohde

2.3.1. Naisiin kohdistuva väkivalta

YK määrittelee naisiin kohdistuvan väkivallan ”miksi tahansa sukupuoleen liittyväksi väkivallaksi, joka aiheuttaa/voi aiheuttaa naisen fyysistä, seksuaalista tai psykologista vahingoittumista tai kärsimystä – sisältäen myös väkivallan uhan, pakottamisen tai mielivaltaisen vapauden riistämisen – tapahtuipa se julkisessa tai yksityisessä elämässä”.

Esimerkkejä naisiin kohdistuvasta väkivallasta ovat lähisuhdeväkivalta, seksuaalinen väkivalta sekä sukupuoleen perustuva häirintä. Väkivallan muotoja ovat myös muun muassa naisilla käytävä kauppa, prostituutioon pakottaminen, tyttöjen sukuelinten silpominen, niin kutsutut perheen kunniaan perustuvat pahoinpitelyt ja murhat sekä joukkoraiskaukset sodankäynnin välineenä.

2.3.2. Lapsiin/nuoriin kohdistuva väkivalta

Lapset ja nuoret altistuvat väkivallan vaikutuksille aina kun elävät kodissa, jossa esiintyy väkivaltaa tai väkivalta kohdistuu suoraan heihin. Lapset ja nuoret voivat joutua perheenjäsenen fyysisen, seksuaalisen tai emotionaalisen väkivallan tai laiminlyönnin kohteeksi. Tekijänä voi olla isä, äiti, sisarus tai joku muu läheisverkostosta.

Osa lapsiin kohdistuneesta perheväkivallasta on kasvatuksen nimissä tehtyä kuritusväkivaltaa (esim. tukistaminen, läimäyttäminen, piiskaaminen, reuttuttaminen tai muu kovakourainen käsittely), jolla aikuinen rankaisee lasta. Suomessa lapsen fyysinen kurittaminen kiellettiin lailla vuonna 1984. Väkivallan kokeminen ja/tai näkeminen kotonaan on aina vakava uhka lapsen kehitykselle ja kasvulle.

Seurusteluväkivalta on nuorten parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Seurusteluväkivalltaan puuttuminen on tärkeää väkivallan kierteen katkaisemiseksi.

2.3.3. Miehiin kohdistuva väkivalta

Tutkimukset ja tilastot kertovat, että myös naiset tekevät kumppaneilleen väkivaltaa. Mies voi olla väkivallan kohteena samaan tapaan kuin nainenkin, joko puolisonsa tai nuoruusikäisten tai aikuisten lastensa taholta.

Miehet eivät itse ota helposti lähisuhteessa heihin kohdistunutta väkivaltaa puheeksi. Heidän kynnyksensä hakea apua on usein korkeampi kuin naisilla. Viranomaiset suhtautuvat kaikkeen väkivalltaan ammatillisesti sukupuoleen katsomatta.

2.3.4. Ikäihmisiin kohdistuva väkivalta

Ikäihmisiin kohdistuvalla kaltoinkohtelulla tarkoitetaan luottamuksellisessa suhteessa tapahtuvaa tekoa tai tekemättä jättämistä, joka vaarantaa ikään-tyneen hyvinvoinnin, turvallisuuden tai terveyden.

Kaltoinkohtelu voi olla parisuhde-, perhe- tai lähisuhdeväkivalta, jolloin kaltoinkohtelu tapahtuu ikäihmisen läheisessä ihmissuhteessa huonona ja epäeettisenä kohteluna.

2.3.5 Vammaisiin kohdistuva väkivalta

Hoitoon- ja huolenpitoon liittyvä riippuvuusuhde voi tuoda erityispiirteitä läheissuhteisiin kuten väkivaltaa, laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua. Vammaisilla ja erityisesti kehitysvammaisilla naisilla on tutkimusten mukaan monikertainen riski joutua seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön uhriksi.

3. VÄKIVALTAAN PUUTTUMINEN

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kartoitetaan systemaattisesti lähisuhde- ja perheväkivallan riskiä. Vain harva uhri ottaa väkivaltakokemuksensa oma-aloitteisesti puheeksi. Siksi lähisuhde- ja perheväkivallan tunnistamiseksi väkivaltakokemuksista kysytään suoraan. Väkivallasta kysyminen on jo itsessään interventio, joka auttaa asiakasta irtaantumaan väkivallasta.

Lähisuhde- ja perheväkivallan kartoittaminen sisältyy äitiys- ja lastenneuvolan sekä kouluterveydenhuollon laajoihin terveystarkastuksiin. Laajassa terveystarkastuksessa käsitellään koko perheen terveyttä ja hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä laaja-alaisesti eri näkökulmista.

Laajojen terveystarkastusten tavoitteena on perheen tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen. Terveystarkastus määritellään laajaksi, kun tarkastukseen kuuluu lääkärintarkastus, ja mikäli vähintään jompikumpi vanhemmista on fyysisesti läsnä tarkastuksessa. Mikäli kumpikaan vanhempi ei

osallistu terveystarkastukseen, ei perheen tilannetta saada tyydyttävästi selvitettyä.

Kouluterveydenhuollon tarkastuksiin kehitetyt vanhempien ja oppilaiden esihaastattelulomakkeet kartoittavat koko perheen tilannetta ja sisältävät myös kysymyksiä turvallisuudesta perheessä ja kasvatuskäytännöistä. Ne helpottavat myös väkivalta-asioiden puheeksi ottamista.

3.1. Lähisuhdeväkivallasta kysytään vastaanotolla

Asiakkailta kysytään tasapuolisesti väkivallasta rutiininomaisesti seuraavat kysymykset:

Onko joku läheinen ollut joskus sinua kohtaan väkivaltainen?

Onko sillä vaikutusta elämääsi nyt?

Onko läheisissä ihmissuhteissasi tällä hetkellä väkivaltaa?

[Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake](#)

3.2. Varmistetaan turvallisuus

Akuutissa väkivaltatilanteessa huolehditaan asiakkaan turvallisuudesta. Tehdään väkivallan riskinarviointi ja laaditaan turvasuunnitelma. Selvitetään, onko asiakkaan turvallista palata kotiin, ja järjestetään hänelle tarvittaessa turvakotipaikka. Huolehditaan myös muiden perheenjäsenten, erityisesti lasten, akuutista turvallisuudesta ja avun tarpeesta.

Lääkäriin

Jos kyseessä on akuutti fyysinen tai seksuaalinen väkivalta, ohjataan asiakas lääkärin vastaanotolle. Jos asiakas kertoo väkivallan aiheuttamista vammoista, huolehditaan, että hän käy lääkärin vastaanotolla ja että vammat dokumentoidaan siellä huolellisesti. Huolehditaan myös, että raskaana oleva asiakas käy tarvittaessa äitiyspoliklinikalla. Vammojen kirjaamisen avuksi on laadittu valmiita lomakkeita ja materiaaleja, joiden käyttö parantaa asiakkaan oikeusturvaa.

Lastensuojeluilmoitus

Mikäli asiakas kertoo tällä hetkellä kotona tapahtuvasta väkivallasta, ja hänellä on siellä alaikäisiä lapsia, kerrotaan hänelle avoimesti velvollisuudesta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Jos on syytä epäillä, että lapseen on kohdistunut rikos ilmoitusvelvollisuus sekä poliisiin että lastensuojeluun.

Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi on tehtävä sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jonka yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve. Sosiaalityöntekijä arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja palvelun tarvetta arviointiin osallistuu ainakin lapsi itse ja hänen huoltajansa. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelussa on toimitettava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi.

Lastensuojeluilmoitus tehdään aina ensisijaisesti lapsen asuinkunnan sosiaalitoimistoon puhelimitse tai kirjallisesti. Kiireellisissä tilanteissa tai virka-ajan ulkopuolella ilmoitus tehdään sosiaalipäivystykseen. Tietojen arkaluontoisuuden vuoksi ilmoitusta ei pidä lähettää suojaamattomassa sähköpostissa.

Tärkeintä on, että ilmoitus tehdään viipymättä ja että ilmoitusvelvolliset tahot antavat ilmoituksen

tehdessään yhteystietonsa, jotta tietoja voidaan tarpeen mukaan täydentää. Erityisen nopeasti tieto on välitettävä sellaisissa tapauksissa, joihin liittyy rikos.

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus

Tilanteissa, joissa on perusteltua syytä epäillä, että lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia heti synnytyksen jälkeen, tulee sosiaalitoimen ja lastensuojelun saada riittävän ajoissa tieto tulevasta lapsesta. Tällöin tarvittavat palvelut on mahdollista suunnitella etukäteen yhdessä tulevien vanhempien kanssa. Kaikki vanhemmille tässä vaiheessa annettava palvelu on terveydenhuollon tai aikuissosiaalityön palvelua. Vanhempia koskevat kirjaukset ennen lapsen syntymää tehdään muualle sosiaalitoimen tietojärjestelmään. Varsinainen lastensuojelun asiakkuus alkaa vasta lapsen syntymän jälkeen. Lastensuojelun sosiaalityö siis alkaa, kun lapsi on syntynyt ja on todettu, että lastensuojelun asiakkuuden kriteerit täyttyvät.

Ilmoitusvelvollisia ovat samat tahot, jotka ovat 25 §:n mukaan velvollisia varsinaisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

Yhteydenotto ja Ilmoitus sosiaalitoimeen

Sosiaalihuoltolain 35§:n mukainen ohjaus- ja yhteydenottovelvollisuus:

Jos työtehtävässään saanut tietää henkilöstä, **jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen**, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin.

Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on **ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan**, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, edellä tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.

Kun kunnallisen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että henkilön kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi. Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen selvittämisen perusteella arvioidaan, onko henkilöllä tuen tarvetta.

Arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toiveensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa.

[Lastensuojeluilmoitus: ohjeet ja lomakkeet](#)

Rikosilmoitus

Kerrotaan myös, että lähisuhdeväkivalta on rikos, kannustetaan asiakasta rikosilmoituksen tekemiseen tai pyydetään asiakkaan suostumus siihen. Kerrotaan, että poliisille ilmoittaminen ja esimerkiksi lähestymiskiellon hakeminen voi olla joskus ainoa keino varmistaa asiakkaan turvallisuus. Poliisille ilmoittaminen ei ole edellytys muun avun saamiselle. Rikosuhripäivystyksestä (RIKU) saa apua ja neuvontaa rikosprosessista tarvittaessa myös anonyymisti.

Uusi vastaanottoaika

Jos asiakas ei ole valmis ottamaan vastaan apua juuri tällä hetkellä tai se on hänelle vaikeaa, hän voi hakea apua uudestaan. Annetaan hänelle mukaan eri auttajatahojen yhteystietoja ja lisätietoa lähisuhdeväkivallasta ja sen vaikutuksista. Varataan asiakkaalle uusi aika.

3.3. Ohjeet ja seuranta

Akuuttien toimenpiteiden lisäksi tehdään jatkosuunnitelma. Kokonaissuunnitelma laaditaan asiakkaan kanssa ja se käynnistyy asiakkaan ja hänen perheensä hoidon ja avun tarpeiden selvittämisellä. Tätä tarkoitusta varten on etukäteen sovittava, mil-

lä taholla on vastuu toimenpiteiden ja palveluiden kokonaisuudesta:

Hoidon ja avun tarpeiden selvittäminen (uhri, tekijä, lapset ja koko perhe)

- o kokonaissuunnitelma
- o hoitopolun koordinointi
- o seuranta.

Lomakkeet: Henkilökohtainen turvasuunnitelma, Vakavan väkivallan riskinarviointi (MARAK), Raiskatun akuuttiapua -kansio (RAP-kansio), Pahoinpitely- ja kehonkarttalomake (PAKE):

[Lomakkeet](#)

Nollalinja: Auttava puhelin puh +358 80 005 005 Lähisuhdeväkivaltaa kohtaaville ja naisiin kohdistuvalle väkivallalle. Lähisuhdeväkivaltaa kohtaavilla tarkoitetaan lähisuhdeväkivaltaa kokevien lisäksi, heidän läheisiään ja ammattilaisia. Nollalinja on soittajalle täysin maksuton palvelu, joka on auki 24/7 ja palvelee kolmella eri kielellä. Soittajan puhelinnumero ei näy vastaajalle ja puhelusta ei tule merkintää puhelinlaskuun. Vastaajina ovat väkivalta- ja kriisityön ammattilaiset. Rahoittajana on oikeusministeriö, palvelun järjestämisestä vastaa Terveystieteiden tutkimuskeskus ja palvelun tuottaa Settlementti Tampere. Nollalinjan toiminta alkoi 19.12.2016.

4. VÄKIVALLAN SEURAUKSIA

Väkivalta traumatisoi aina uhria. Yksittäinen väkivaltatapahtuma (I-typin trauma) voi aiheuttaa uhrille akuutteja stressioireita ja kriisioireita. Edellä mainitut voivat olla muun muassa levottomuus, ärtyneisyys, päänsärky, pahoinvointi, lihasjännitys, uniongelmat, toimintaohjeiden ymmärtämisen vaikeutuminen, ohjeet saattavat unohtua tai ne ymmärretään väärin.

Avun saaminen ja puhumaan avautuminen mahdollisimman nopeasti ovat tärkeitä selviytymisprosessin etenemisen kannalta. Joskus traumaattinen kokemus saattaa laukaista shokkitilan, jossa shokki suojaa mieltä vaikeilta tunteilta ja tapahtumilta, jolloin ihminen saattaa vaikuttaa tunnekylmältä.

Toistuvasti väkivallan uhriksi joutuminen (II-typin trauma) aiheuttaa jatkuvia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia oireita. Traumatisoituminen voi heikentää uhrin minäkuvaa, kokonaistoimintakykyä, aiheuttaa häpeää, syyllisyyttä tapahtuneesta, mahdollisesti arvostiriitaa ja siksi uhri tarvitsee tukea ja apua selviytyäkseen.

Väkivalta vaikuttaa myös lasten elämään, vaikka he eivät sitä itse olisi suoranaisesti nähneet, kuulleet tai kokeneet. Lapset voivat vaistota vanhempiensa kireät välit, heidän halventavan ja arvostelevan käytöksensä toisiaan kohtaan. Lapset voivat joutua vanhempiensa välisen psyykkisen väkivallan tai kiristämisen välikappaleiksi ja lapsetkin voivat kokea syyllisyyttä perheen tapahtumista. Vanhemmat eivät välttämättä tiedosta, miten lapsi kokee tapahtumat. Kodin väkivaltainen ilmapiiri voi näkyä myös lapsen pelkona tai huolena perheenjäsentä kohtaan, koulunkäynnin vaikeutumisena ja kehityksen häiriintymisenä. Jo vauvaikäinen voi reagoida perheen uhkaavaan ja pelottavaan ilmapiiriin.

Väkivallan vaikutuksia eri-ikäisiin lapsiin ovat muun muassa, alavireisyys, masentuneisuus, kiinnostuksen puutteet tai niiden muutokset, välinpitämättömyys, aggressiivisuus, uniongelmat, painajaiset, yökastelu ellei se liity ikävaiheeseen, lapsi tulee kiusatuksi tai kiusaa muita ja ruokailuun liittyvät muutokset.

5. PERHEVÄKIVALTAA KOHTAAVIA TOIMIJATAHOJA VAASASSA (LIITE 1)

5.1. Vaasan sosiaali- ja terveystoimi

Vaasassa sosiaali- ja terveystoimen tehtäviin kuuluu perheväkivaltatilanteiden ja perheväkivallan mahdollisuuden huomiointi, välittömän hoidon antaminen sekä jatkotuesta huolehtiminen. Työssä huomioidaan aina lastensuojelulliset tarpeet.

SOSIAALITOIMI

- **Pohjanmaan sosiaalipäivystys (24 h/vrk)**
puh. 325 2347
- **Lapsi- ja perhesosiaalityön ohjaus, neuvonta ja vastaanotto**
ma-pe klo 8-12 p. 06 325 2320, os.
Vöyrinkatu 46
- **Aikuissosiaalityön ohjaus ja neuvonta (18-65v.):**
ma-pe klo 8-16, puh. 06 325 2326,
Korsholmanpuistikko 44, 4. krs. Sosiaalityön
päivystys ja yhteydenotot ma-pe klo 8-11
p. 040 575 3109
- **Vanhussosiaalityö yli 65:**
Alue 1 puh. 0400 985 914: Keskusta, Hietalahti,
Vaskiluoto, Sundom
Alue 2 puh. 040 757 3389: Palosaari,
Vöyrinkaupunki, Vetokannas, Kotiranta, Isolahti,
Gerby, Västervik
Alue 3 puh. 040 758 0336: Korkeamäki,
Suvilahti, Vanha Vaasa, Ristinummi, Teeriniemi
Melaniemi, Huutoniemi, Asevelikylä, Purola
Alue 5 puh. 040 480 2264: Vähäkyrö
- **Horisontti**
Mielenterveys- ja riippuvuuskeskus Horisontti
tarjoaa kiireettömiä mielenterveyden
avopalveluita 25 vuotta täyttäneille tai sitä
vanhemmille vaasalaisille sekä maksusitoumuk-
sella myös muiden kuntien asukkaille. Päihde- ja
riippuvuusongelmissa apua tarjotaan yli
25-vuotiaille vaasalaisille ja sopimuskuntien
asukkaille.

Horisontin asiakkaaksi voit tulla myös varaa-
malla ajan puhelimitse maanantaista perjantaihin
klo 10-14 numerosta 06 325 2800 tai asioimalla
suoraan Vaasan toimipisteessä (os. Vaasanpuis-
tikko 17). Horisontti on avoinna: ma klo 8-17, ti-to
klo 8-16 ja pe klo 8-15.

• **Klaara**

Klaaran puhelinasiointi +35863252850
Klaarassa 13-24 -vuotiaat nuoret voivat keskus-
tella luottamuksellisesti sosiaali- ja terveysalan
ammattilaisten kanssa mieltä askarruttavista
asioista

• **Perheneuvola**

Perheneuvolassa on tarjolla monipuolista asian-
tuntija-apua perhe-elämään liittyvissä solmukoh-
dissa. Perheneuvolan tehtävänä on tukea lapsen
myönteistä kehitystä sekä perheiden hyvinvoin-
tia ja toimivuutta. Perheneuvolan asiantuntijoi-
hin kuuluvat mm. psykoterapeutti, psykologeja
ja perheterapeutteja.

TERVEYSTOIMI

• **Päiväaikainen päivystys:**

Gerbyn terveysasema, Mäntymaantie 5
Kirkkopuistikon terveysasema,
Kirkkopuistikko 26
Ristinummen terveysasema, Jyrsijänkatu 2
Tammikaivon terveysasema, Tammikaivontie 4
Vähäkyrön terveysasema, Vähäkyröntie 18

Terveysasemat ovat avoinna: ma-to klo 8-16, pe klo
8-14.15

- **Vaasan keskussairaalan päivystyspoliklinikka,**
Hietalahdenkatu 2-4, 65100 Vaasa
neuvontapuhelin p 116 117 ma-to klo 15-08,
pe klo 14-08 ja viikonloppuisin ja pyhinä
ympäri vuorokauden

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Oppilashuolto kattaa esikouluikäisestä toisen as-
teen opiskelijoihin. Kouluissa toimii moniammatillisia
oppilashuoltoryhmiä, jotka jaetaan yhteisöllisiin
ja yksilökohtaisiin oppilashuoltoryhmiin. Ryhmien
osallistujat ovat koulukohtaisia.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan seuraukset ja mahdol-
liset opiskelijan oireilut kuuluvat pääasiassa koulun
lääkäriin, terveydenhoitajan, psykologin, psykiat-
risen sairaanhoitajan tai kuraattorin avun piiriin.
Tarvittaessa yksilökohtainen, moniammatillinen asi-
antuntijaryhmä tukee ja auttaa opiskelijaa ja hänen
perhettään. Lapseen kohdistuvan väkivallan huoles-
ta, voi olla yhteydessä koulun henkilökuntaan tai
Vaasan kaupungin vaihteeseen, 06 325 1111.

Lapseen kohdistuvasta väkivallasta tulee aina ilmoittaa lastensuojeluviranomaisille ja/ tai poliisille. (Lastensuojelulaki 25 mom.).

Kunnat vastaavat kouluterveydenhuollon toteuttamisesta alueensa peruskoulujen oppilaille, pääasiassa 7–15 vuotiaille. Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa, jolla tarkoitetaan oppilaan oppimisesta, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa yhdessä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa oppilashuoltoa koskevasta lainsäädännöstä. (Muun muassa Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013).

Kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden, ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille riippumatta heidän kotipaikastaan. Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö (YTHS) järjestää ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskeluterveydenhuollon.

Opiskeluterveydenhuolto on osa opiskelijahuoltoa, jolla tarkoitetaan opiskelijan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa yhdessä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa opiskelijahuoltoa koskevasta lainsäädännöstä. (Muun muassa Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998).

Nuoreen tai aikuisikäiseen opiskelijaan kohdistuvasta väkivallasta voi olla yhteydessä koulun henkilökuntaan, Vaasan kaupungin vaihteeseen, 06 325 1111, Suomen Mielenterveysseuran valtakunnalliseen kriisipuhelimeen puh.010 195202 ja/ tai Vaasan Turvakotiin, 06 312 9666.

5.2. Pohjanmaan turvakoti

Turvakoti on tarkoitettu kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille: kaikenikäisille naisille, miehille ja lapsille. Pohjanmaan turvakoti sijaitsee Vaasassa osoitteessa, Varastokatu 12.

Turvakoti on kodinomainen paikka, jossa saa suojan väkivallalta ja apua väkivallan loppumiseksi. Turvakodissa tarjotaan akuuttiin tilanteeseen ammatillista tukea, neuvontaa ja ohjausta.

Turvakodissa on henkilöstöä ympäri vuorokauden. Turvakotiin voi soittaa, jos haluaa lisätietoa tai tilanne mietityttää. Turvakotiin voi mennä oma-aloitteisesti milloin vain. Turvakodissa oleminen on asiakkaalle maksutonta. Jos asiakkaalla ei ole varaa tulla turvakotiin julkisilla liikennevälineillä voi turvakoti maksaa asiakkaan turvakotiin pääsystä aiheutuvat matkakulut.

Turvakoteihin ohjataan asiakkaita myös viranomaispalvelujen sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen kautta.

Valtakunnallinen chat-palvelu on avattu asiakkaille ja ammattilaisille osoitteessa: nettiturvakoti.fi.

5.3 Avokki

Vaasan ensi- ja turvakoti yhdistyksen avopalvelupiste Avokin väkivaltatyön asiantuntijat työskentelevät perhe- ja lähisuhdeväkivallan katkaisemiseksi sekä väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden, että väkivaltaa käyttäneiden auttamiseksi.

Ensisijaista on lapsen ja väkivallan kokijan turvallisuus ja väkivallan loppuminen.

Työskentely käsittää akuutin kriisityön, turvallisuuden vahvistamisen / riskin arviointia (marak), keskustelutukea ammattitaidolla väkivallasta ja sen seurauksista. Työmenetelminä käytetään trappan-mallia ja move-menetelmää, verkostoyhteistyötä, asiakkaan voimavarojen vahvistaminen / tukiverkoston vahvistaminen ja vanhemmuuden tukeminen. Asiakastyön tavoitteena on myös asiakkaan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden vahvistaminen muun muassa turvasuunnitelman avulla.

5.4. Vaasan suomalainen ja ruotsalainen seurakunta

Vaasan seurakuntayhtymä

Perheneuvonta

Kirkon perheneuvonta on ammatillista keskusteluapua parisuhteen ja perheen kysymyksissä sekä elämän kriisitilanteissa. Erytisalueena ovat parisuhteen kysymykset.

Ajanvaraus puhelimitse 044 480 8491 ma-pe klo 9–11. Yhteydenotto muina aikoina tekstiviestillä, sähköpostilla tai kotisivujemme kautta.

www.vaasaevl.fi/perheneuvonta

Vaasan ev.lut. seurakunnat

Papit ja diakonit ovat käytettävissä keskustelua varten. www.vaasansuomalainenseurakunta.fi kirkkoherranvirasto: 06 326 1209

www.vahankyronseurakunta.fi

kirkkoherranvirasto: 044 480 8510

www.vasasvenskaforsamling.fi

pastorskansliet: 06 3261 309

5.5. Rikosuhripäivystys

Yleishyödyllistä toimintaa, jonka päärahoittaja on valtio (oikeusministeriö). STEA rahoittaa kehittämistoimintaa. Rikosuhripäivystys toimii vuodesta 2016 alkaen rikosuhridirektiivin edellyttämällä tavalla yleisten rikosuhri-palveluiden toteuttajana oikeusministeriön päätöksen mukaisesti.

RIKUn perustehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasian todistajan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita. RIKU tarjoaa tukea ja neuvontaa koko rikosprosessin ajan ja palvelut ovat maksuttomia ja luottamuksellisia.

Tukihenkilötoiminta - Koulutetun vapaaehtoisen tukihenkilön henkilökohtaista apua tarjotaan rikoksen uhreille, heidän läheisilleen ja rikosasian todistajille. Lievitetään rikoksesta yksilölle koituneiden seuraamusten vaikutuksia ja tuetaan kohderyhmän oikeuksien toteutumista. Länsi-Suomen aluetoi-

misto sijaitsee Vaasassa. Muut toimistot sijaitsevat Seinäjoella, Kokkolassa sekä Maarianhaminassa.

Palvelupiste

Vaasa: Aluejohtaja puh 050 572 9265, Ruotsinkieliset palvelut puh 0440 371 050, suomenkieliset palvelut puh 0400 175 269.

Auttava puhelin on tarkoitettu erilaisiin rikosuhrikokemukseen liittyviin kysymyksiin. Sen on tarkoitus olla matalalla kynnyksellä toimiva palvelu, jossa voidaan vastata yksittäisiin tai laajempiin uhrin asemaa koskeviin kysymyksiin tai keskustella asiakkaan kanssa rikosuhrikokemuksesta. Juristin puhelinneuvonta painottuu oikeudellisiin kysymyksiin.

RIKUn puhelin- ja nettiauttaminen:

Rikosuhripäivystys 116 006 tarjoaa rikoksen uhrille mahdollisuuden keskustella henkilön kanssa, joka ymmärtää, mitä rikoksen kohteeksi joutuminen voi merkitä. Soittaminen on maksutonta ja puhelimeen voi soittaa myös nimettömänä.

116 006 palvelee suomeksi ma-pe klo 9.00–20.00 ja lisäksi ruotsiksi ma-pe kello 12.00–14.00. Kesä- ja muina loma-aikoina voi olla muutoksia, joista ilmoitetaan nettisivuilla.

Juristin puhelinneuvonta, päivystäjinä vapaaehtoiset juristit 0800 161 177 (ma-to klo 17–19) RIKUchat - www.riku.fi (ma-pe klo 9–15 ja lisäksi ma iltaisin klo 17–19)

Nettisivut: riku.fi ja riku.fi/nuoret

5.6. Poliisi

Poliisin valtakunnallinen neuvontapalvelu palvelee numerossa 0295 419 800 (pvm/mpm) arkisin klo 8.00–16.15 välisenä aikana. Neuvontapalveluun voi olla yhteydessä myös sähköpostitse neuvontapalvelu@poliisi.fi. HUOM! Mikäli asioitte sähköpostitse, lisätkää viestiin nimenne, puhelinnumeronne ja kotipaikkakuntanne. Neuvoja annetaan suomeksi ja ruotsiksi.

Yhteystietoja:

Pohjanmaan poliisilaitos, Korsholmanpuistikko 45, 65100 VAASA. Puh. 0295 440 511
Sähköpostiosoitteet:
[kirjaamo.pohjanmaa\(at\)poliisi.fi](mailto:kirjaamo.pohjanmaa(at)poliisi.fi) (virkasähköposti)
[palaute.pohjanmaa\(at\)poliisi.fi](mailto:palaute.pohjanmaa(at)poliisi.fi) (palautesähköposti)
[etunimi.sukunimi\(at\)poliisi.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)poliisi.fi) (suoraan henkilölle)
[vihjeet.pohjanmaa\(a\)poliisi.fi](mailto:vihjeet.pohjanmaa(a)poliisi.fi) (vihjeet)

Kun tarvitset poliisiin kiireellistä apua, soita hätänumeroon 112

5.7. Pohjanmaan sovittelutoimisto

Pohjanmaan- ja Keski-Pohjanmaan alueella sovittelupalvelua saa Pohjanmaan sovittelutoimistosta (Korsholmanpuistikko 44, 65100 Vaasa). Lähisuhdeväkivallan sovittelussa käsitellään tapahtunutta rikosta ja sen hyvittämistä sekä annetaan osapuolille mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti tapahtuneesta ja tilanteestaan. Lähisuhde-

väkivallan sovitteluun kuuluu aina erillistapaamiset ennen mahdollista yhteistapaamista ja osapuolia ohjataan aktiivisesti tukipalveluihin. Vain poliisi- ja syyttäväviranomaisella on oikeus tehdä aloite sovitteluun ryhtymisestä, jos kyseessä on lähisuhdeväkivalta.

5.8. Länsi-Suomen syyttäjäalue

Syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta rikosasian käsittelyssä, syyteharjinnassa ja oikeudenkäynnissä. Esitutkinta aineiston perusteella syyttäjä arvioi rikoksesta epäillyn henkilön ja teon osalta, onko rikos tehty ja onko siitä syyttämiseksi riittävästi todisteita. Syyte on nostettava, kun on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi.

Länsi-Suomen syyttäjäalue, Korsholmanpuistikko 43, 65100 Vaasa, Puh. 029 56 24600
lansi-suomi.syyttaja@oikeus.fi

5.9. Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan oikeusaputoimisto

Oikeusavulla tarkoitetaan sitä, että henkilö voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusapu kattaa kaikki oikeudelliset asiat. Oikeusapua ei yleensä myönnetä, jos hakijalla on oikeusturvakuutus, josta kulut voidaan korvata.

Rikosoikeudenkäynnissä vastaajalle turvataan tiettyissä tilanteissa taloudellisesta asemasta riippumatta puolustaja valtion varoista. Vakavien väkivaltarikosten sekä seksuaalirikosten uhri voi tuloistaan riippumatta saada valtion varoin kustannettavan oikeudenkäyntiavustajan.

Korsholmanpuistikko 43, 65100 Vaasa
Puh. 029 56 61249 (ajanvaraus ma-pe klo 09:30–11:00 ja 13:00–14:30)
pohjanmaa.oikapu@oikeus.fi

5.10. Vaasan yhdyskuntaseuramustoimisto

Vaasan yhdyskuntaseuramustoimisto vastaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta, siviilistä vankilaan passitettavien sijoittelusta sekä yhdyskuntaseuraamusten tuomitsemiseen liittyvää lausuntotyöstä Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien alueella.

Korsholmanpuistikko 43, 65100 Vaasa
Puh. 029 56 80630 / 0500 560 474
vaasa.ykst@om.fi

6. LAINSÄÄDÄNTÖ

6.1. Rikoslaki

Rikoslakiin (39/1889) lisättiin vuonna 2011 pykälä, jonka mukaan läheisissä suhteissa tapahtuva väkivalta on aina virallisen syytteen alainen rikos. Tällöin myös lievien pahoinpitelyiden osalta syyttäjä voi viedä asian oikeuteen, vaikka uhri ei nostaisi syytettä. Pahoinpitelyrikokset on jaettu kolmeen eri ryhmään; *lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely*.

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikosentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

Pahoinpitelyksi luokitellaan teko, joka vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Pahoinpitelystä voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Törkeästä pahoinpitelystä on kyse silloin, kun on aiheutettu toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila. Sitä voidaan pitää törkeänä myös silloin, kun rikos tehdään erityisen raavalta tavalla tai käytetään ampuma- tai teräasetta. Rikoksesta voidaan tuomita vankeuteen vähintään yhdeksi vuodeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Seksuaalirikokset jaotellaan rikoslain 20 luvussa raiskaukseen, törkeään raiskaukseen, pakottamiseen seksuaaliseen tekoon, seksuaaliseen hyväksikäyttöön, lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Myös seksuaalirikoksen yritys on rangaistava.

Raiskauksesta on kyse, jos pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä väkivaltaa tai uhkamalla käyttää väkivaltaa. Raiskauksesta tuomitaan myös, jos käyttää hyväkseen toisen tiedottomuutta, vammaisuutta, pelkotilaa tai muuta avuttomuuden tilaa.

Henkilöllä on myös parisuhteessa oikeus seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Näin ollen myös parisuhteessa tapahtuva raiskaus on yhtä rangaistava teko kuin muutkin seksuaalirikokset. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon on kyseessä, kun loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Siitä voidaan tuomita sakkorangaistus.

Seksuaalinen ahdistelu

Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Vainoaminen

Vainoamista koskeva, rikoslain 25 luvun 7a§ on lisätty rikoslakiin vuoden 2014 alussa. Vainoamista on toistuva uhkailu, seuraaminen, tarkkaileminen, yhteydenottaminen tai näihin rinnastettava muu oikeudeton vainoaminen niin, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta.

6.2. Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki (1314/2014): lähisuhdeväkivalta on määritelty yhdeksi sosiaalipalveluja edellyttämäksi tuen tarpeeksi.

Tuen tarve tarkoittaa yleensä suojan, turvan ja kriisiavun tarvetta. Uhrin tuen tarve voi väkivallan aiheuttamien fyysisten ja henkisten vammojen hoitamisen. Tarve voi vielä liittyä toimeentuloon ja asumisen järjestämiseen. Väkivallan uhri voi olla niin traumatisoitunut, ettei hän kykene yksin selviytymään käytännön järjestelyistä. Kun tuen tarve koskee lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamista asiasta on ilmoitettava lastensuojeluun.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ja kaltoinkohtelun nostaminen lainsäädännössä esiin yhtenä sosiaalihuollon palveluihin oikeuttavasta tuen tarpeesta edellyttää henkilöstön aihealueeseen liittyvää koulutusta ja poikkihallinnollista vuoropuhelua erityisesti terveydenhuollon kanssa, jotta kyseisen kaltaisten tilanteiden ja tuen tarve osataan perustyössä tunnistaa ja ottaa puheeksi.

6.3. Lastensuojelulaki

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemmillä ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtäväänsä ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia

henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia.

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lastensuojelussa on toimitettava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi.

6.4. Laki lähestymiskiellosta

Laki lähestymiskiellosta tuli voimaan vuonna 1998. Sen mukaan lähestymiskieltoon voidaan asettaa henkilö, joka uhkaa toisen henkeä, terveyttä, vapautta tai rauhaa.

Lähestymiskiellon tarkoituksena on ennaltaehkäistä rikoksia, antaa turvaa ja parantaa itsensä uhatuksi kokevan henkilön oikeusturvaa. Sillä pyritään myös lisäämään mahdollisuuksia puuttua vakavaan häirintään. Lähestymiskiellolla tarkoitetaan sitä, että henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamiseksi voidaan toista kieltää pitämästä häneen yhteyttä. Se voidaan määrätä perusmuotoisena, laajennettuna tai perheen sisäisenä. Perusmuotoisessa lähestymiskiellossa kieltoon määrätty henkilö ei saa tavata, eikä ottaa yhteyttä suojeltavaan henkilöön tai edes yrittää sitä. Myös tarkkailu ja seuraaminen ovat kiellettyjä.

Laajennettu lähestymiskielto sisältää edellisten kieltojen lisäksi myös kiellon oleskella tietyllä alueella suojattavan henkilön vakituisen asunnon, loma-asunnon, työpaikan tai muun rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä. Perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätyn henkilön on poistuttava yhteisestä asunnosta eikä hän saa palata sinne määrääjakana. Hän ei saa tavata eikä muutoinkaan ottaa yhteyttä henkilöön, jota kiellolla suojataan. Väkivalta jatkuu usein eronkin jälkeen uhkailuna ja pahoinpitelyinä. Tämän takia laki on erittäin tärkeä väkivallan uhan alaisena eläville puolisoille ja lapsille. Puoliso voi tarvita sitä itsensä ja lastensa suojaamiseksi.

Lähestymiskieltoa voidaan käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö joutuu entisen puolison tai asuinkumppanin taholta vakavan häirinnän kohteeksi yhteydenotoin tai vierailuyrityksin sekä tilanteissa, joissa aikuinen lapsi pyrkii kiristämään vaikkapa iäkkäältä vanhemmaltaan rahaa.

Lähestymiskiellolla voidaan suojata myös oikeudenkäynnin todistajaa. Lähestymiskieltoa voi pyytää kuka tahansa, joka perustellusti tuntee itsensä toisen uhkaamaksi tai vakavasti häiritsemäksi. Lähestymiskielto voidaan määrätä myös vakituis-

ti samassa asunnossa asuvien välille, jolloin kieltoon määrätyn henkilön on pysyttävä poissa yhteisestä asunnosta. Myös syyttäjä-, poliisi- ja sosiaaliviranomainen voi hakea kiellon määräämistä, jos uhattu henkilö ei itse uskalla sitä tehdä.

Lähestymiskieltoa haetaan joko poliisilta tai suoraan käräjäoikeudelta. Hakemus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti. Heti voimaan tulevan väliaikaisen lähestymiskiellon voi määrätä päällystöön kuuluva poliisi tai syyttäjä. Päätös menee tällöin viipymättä käräjäoikeuden tutkittavaksi. Lähestymiskielto on voimassa käräjäoikeuden määräämän ajan, mutta enintään kuitenkin vuoden. Tarvittaessa kieltoa voidaan jatkaa. Perheen sisäinen lähestymiskielto on voimassa enintään kolme kuukautta. Lähestymiskiellon hakemisesta maksetaan oikeudenkäyntimaksu, ellei hakija ole oikeutettu oikeusapuun taloudellisista syistä. Lähestymiskieltohakemus käsitellään käräjäoikeudessa kiireellisenä. Asia käsitellään rikosasian tavoin oikeuden istunnossa, johon osapuolet kutsutaan. Istunnossa käydään läpi asiassa esitetty selvitys sekä kuullaan molempia osapuolia ja todistajia.

Lähestymiskiellon rikkominen on rangaistavaa ja kiellon rikkominen on virallisen syytteen alainen rikos, jonka syyttäjä vie oikeuteen. Rangaistuksena on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta.

6.5. Sovittelu

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovitte-
lusta (1015/2005) antaa mahdollisuuden sovitte-
luun myös perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä
tapauksissa. Lain 3. luvun § 13.2 määrittelee, että
vain poliisi- tai syyttäjäviranomaisella on oikeus
tehdä aloite sovitte-
luun ryhtymisestä, jos kyseessä
on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut

rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhem-
paan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen.
Sovittelualoitteen saatuaan sovitte-
lutoimisto ottaa
yhteyttä asian osapuoliin ja aloittaa sovitte-
lun edel-
lytysten selvittämisen. Sovittelu on vapaaehtoista
ja sen tulee kaikilta osin täyttää lain määrittele-
mät edellytykset. Lähisuhdeväkivallan sovitte-
luun
kuuluu aina erillistapaamiset ennen mahdollista
yhteistapaamista. Osapuolia ohjataan aktiivisesti
tukipalveluihin. Lähisuhdeväkivalta on aina viralli-
sen syytteen alainen rikos. Sovittelussa ei ratkaista
rikosoikeudellista syyllisyyttä eikä rangaistus-
seuraamusta.

6.6. Turvakotilaki

Turvakotilaki (1354/2014) määrittelee kriteerit,
milloin valtio korvaa palveluista lähisuhdeväkivallan
torjumiseksi ja väkivaltakokemusten käsittelyyn.
Kuntien vastuulla on väkivaltaa kokeneiden kunta-
laisten avohuolto ja turvakodissa olon jälkeinen hoi-
to. Valtio kustantaa turvakotipalvelut. Suomessa on
tällä hetkellä 19 turvakotia. (Helminen 2017:175-176)

6.7. Euroopan neuvoston yleissopimus

Euroopan Neuvoston yleissopimus (2011) naiseen
kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäise-
misestä ja torjumisesta.

6.8. Istanbulin sopimus

Suomi vahvisti Istanbulin sopimuksen 2015, jonka
mukaan valtiot pyrkivät lainsäädännöllä turvaa-
maan palvelut väkivallan uhreille.

7. VIRANOMAISYHTEISTYÖ

Työryhmä, joka on päivittänyt nykyisen toimintamallin, jatkaa Vaasan perhe- ja lähisuhdeväkivallan työryhmänä. Työryhmä toimii myös MARAK-ryhmän ohjausryhmänä. Tavoitteena on, että jokaiselle aikuiselle lähisuhdeväkivallan uhrille tehdään heidän suostumuksellaan MARAK -mallin mukainen väkivallan riskiarvio sekä tilanteen edellyttäessä turvasuunnitelma. Uhrien pääsy rikosuhripalveluihin varmistetaan aktiivisella ohjauksella. Lähisuhdeväkivallan tekijöitä ohjataan saamaan tukea ja neuvontaa.

Moniammatilliseen MARAK-työryhmään osallistuvat edustajat Horisontista, Kloorasta, rikosuhripäivystyksestä, poliisista, sosiaalipäivystyksestä, turvakodista, perheneuvolasta sekä seurakunnan perheasiainneuvottelukeskuksesta. Pohjanmaan Turvakoti ja Avopalvelut nousevat tärkeimmäksi neuvonta- ja ohjauspisteeksi, koska THL ohjeistaa ja kouluttaa heidän henkilökuntaansa. Apua väkivaltaan löytyy turvakodin ja avopalveluiden lisäksi osoitteesta nettiturvakoti.fi, jonne voivat kysymyksiä lähettää sekä ammattilaiset että asiakkaat.

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille ja heidän omaisilleen tarkoitettu Nollalinja vastaanotti viime vuonna 15 000 puhelua (8000 kpl vuonna 2018). Tämä ei

tarkoita sitä, että väkivalta olisi lisääntynyt, vaan sitä, että puhelinpalvelu on tullut tunnetummaksi. Nollalinjasta voidaan ohjata soittamaan alueelliseen Marak-ryhmään. Vuonna 2019 nollalinjaan soittaneista oli 83% kokenut itse väkivaltaa. Suurin osa soittajista oli naisia, ja puheluista 76% koski parisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa. Soittajista, jotka olivat kokeneet parisuhteessa väkivaltaa, oli 13 % miehiä.

Ankkuritoimintaa tekevät yhteistyössä poliisi ja sosiaalitoimi, jotka käsittelevät alle 18-vuotiaiden tekemiä epäiltyjä rikoksia ja rikollisia tekoja. Ankkuritoiminnassa käsitellään myös alaikäisen päihteidenkäyttöä, josta on tehty lastensuojeluilmoitus.

Kaupunginvaltuustolle tehdään vuosittain raportti, jossa kuvataan kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilaa sekä toteutettuja toimenpiteitä niiden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Raportti on osa hyvinvointikertomuksen toimeenpanoa ja lakisääteistä seuranta.

VAASAN MALLI: PALVELUT

YMPÄRIVUOROKAUTISET PALVELUT

VAASAN ENSI-JA
TURVAKOTI
Varastokatu 12, 65100
VAASA
puh. 06 312 9666

POLIISI
112

Vaasan
keskussairaalan
päivystävä
psykiatrinen hoitaja
puh. 06 2132009

SOSIAALIPÄIVYSTYS
puh. 06 325 2347

VIRKA-AJAN PALVELUT (KLO 8-16)

POLIISI
Neuvonta
numero
0295419800

AVOKKI
Tukee ja auttaa
perhe- ja lähisuh-
deväkivallan
kokijoita ja
tekijöitä
040 772 6078

RIKOSUHRI-
PÄIVYSTYS
050 572 9265

TERVEYSASEMAT:
Kirkkopuistikon
terveysasema
06 3251666,
Gerbyn
terveysasema
06 325 1711,
Tammikaivon
terveysasema
06 325 1703,
Ristinummen
terveysasema
06 325 1691,
Vähäkyrön
terveysasema
06 325 8500,
ma-to klo 8-16 ja
pe klo 8-14.15

LAPSI
Ma-pe
klo 8-12:
06 325 2320

AIKUINEN
(18-65 v)
Ma -pe
klo 8-16:
06 325 2326

YLI 65v.
Alue 1:
0400 985914,
Alue 2:
040 7573389,
Alue 3:
040 758 0336,
Alue 5:
040 4802264

HORISONTTI
06 325 2800
ma-pe
klo 10-12
KLAARA
06 325 2850

PERHENEUVOLA
Päivystysnumero:
06 325 2650
Ma-pe klo 10-11

NEUVOLAT
KOULU- JA
OPISKELU-
TERVEYDEN-
HUOLTO

LÄHDELUETTELO

<<https://thl.fi/vakivallan-ehkaisy/vakivaltaan-puuttuminen>>
<<https://www.finlex.fi/>>
<<https://www.stm.fi/kouluterveydenhuolto>>
<<https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/vanhemmille/perhevakivalta>>
<<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/lahestymiskielto/html>>
<<https://www.stm.fi/opiskeluterveydenhuolto>>
<<https://www.stm.fi/lahisuhde-ja-perhevakivalta>>

Helminen Jari, Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa.
Edita Publishing Oy, 2017, Keuruu

Oikarinen Tapio, Mies-Hajallaan mutta kokoon kursittavissa- Miestyön selvitys
Vaasan Ensi- ja turvakodissa 1999-2014, 2017, Taitotalo PrintOne, Helsinki

RIKU, Rikosuhripäivystys, Millaisia psyykkisiä ja sosiaalisia seurauksia rikoksen
uhrille voi koitua rikoksesta

Siukola Reetta, Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan?
Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö,
Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy, 2014, Tampere

Vaasan toimintamalli, perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta ja hoitamisesta,
Vaasan kaupungin perhe- ja lähisuhde-väkivaltatyöryhmä, 2006

APUA JA TUKEA
PERHE-JA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN
Vaasan toimintamalli 2020

V A A S A .